

két Knezic fivérnek titokban sikerült találkozniok, s Károly rábírt Jánost, hogy térjen vissza a honvédseregbe, ő "kijárja", hogy ne tekinték árulónak. Ez meg is történt, de János Buda bevételét követően újra megszökött a honvédseregből. Irén Szidónia Anna fia megtalálta nagyapja fivérének leszármazottait. /Knezic János császári tábornok ekkor már nem élt./ Károly unokája közölte János leszármazottjával jövedele célját - meglehetősen békülékeny hangon. A leszármazott azonban kijelentette: "Áruló utódaival nem állok szóba!" Károly unokája megcsóválta a fejét, megfogta János fiának az üstökét, majd meglegyintette jobb kezével annak bal fülét, mutatóújjával halántékára "bökött", jelezvén, hogy "flúgos unokatestvére" azt sem tudja: ki az áruló, s ki nem! Megfordult, s hallhatóan betette maga után a lakás ajtaját. Ez a szomorú és megrázó esemény a XIX. és a XX. század fordulóján történt.

Ez az Erzsébet nem ugyanaz az Erzsébet!

Néhány évtizede lehet annak, hogy Bíró Baratta Mária férjének /dr. Greuter Istvánnak/ unokatestvére meglátogatta a magyarországi egyik leszármazott, bizonyára Henkey-Hönig Vilmos Lajos tüzérségi tábornok családját. Az egyik szoba falán a látogató egy nagyon szép asszony arcképét "fedezte fel". Meglepődött s rögtön meg is kérdezte: "Ach! Kaiserin Elisabeth?" - Megnyugtatták, hogy a kép nem I. Ferenc József feleségét ábrázolja, hanem Knezic Olga Augusztá Erzsébetet! /Aki megyeszerete híresen szép asszony volt, mint a magyarokat igen kedvelő szép császárné és magyar királynő!/- Ez a kép még mindig megvan. Katalin asszony tulajdona.

A goitói hősi halott

Gróber Aladár /Gróber József és Knezic Olga Augusztá Erzsébet gyermeke/ talált rá Berg Isel múzeumában arra a képre /régi-régi fekete-fehér lenyomatra/, amely Knezic József, a vértanú tábornok fivérének hősi halálát örökíti meg. Ez a kép is megvan - természetesen másolatban. Ez is Katalin asszony tulajdona.

Találkozás egy kései Haynau-leszármazottal

Gróber Olga /II./ és Henkey-Hönig Vilmos második fiúgyermeke -Károly-, aki papnak készült és az Egyesült Államokba települt át, egy New Yorkban élő magyarok számára/általuk rendezett társas összejövetelel összetalálkozott egy Haynau-leszármazottal: Maya Haynauval, akitől beszélgetés közben megkérdezte: "Kedves Maya! Tudja-e, hogy az Ön tábornagy ükapja 1849. október 6-án felakasztatta az én tábornok dédapámot?! - A kérdés hatása óriási, igen-igen meglepő volt a kérdezett számára. Maya Haynau percekig -ahogyan szokták mondani- se köpni, se"

nyelni nem tudott, s levegőt is alig kapott, hiszen egy kötisztelemben álló lelkes intézte hozzá a kérdést. Henkey-Hőnig Károly -szelíd mosolya kíséretében oldotta a meglepetést okozó kérdést kérdéssel: "Hát csak ezen nem veszünk össze?!"

Henkey-Hőnig Károly pápai prelátus a későbbiek során áttelepült Kanadába, s ott is hunyt el.

Ádor ... Ádor ... Mit tettél?

Csak 2000 koranyarán találkoztam Dobrovits Máriával Dobrovits Ilona és Dobrovits László egri főkáptalani intéző leányával, a vértanú tábournok és Kapitány Katalin úkunokájával. Őt is arra kértem, hogy -ha tud elődeiről bármiféle igaz történetet, de akár legendát ismondja el. Gróber Sándorné Knezic Irén Szidónia Anna hatodik gyermeke: Malvin Ilona Erzsébet 25 éves korában hozzáment Dankó Adorjánhoz főkáptalani tisztartóhoz, aki ekkor 34 évében járt, s akit 40 évi szolgálat után az egri főkáptalan nyugállományba helyezett. Nyugdíjazása különös pszichés rendellenességeket váltott ki belőle, amelyet a második világháború kirobbanása és az ehhez kapcsolódó hiedelme, vallási eredetű feltételezése mindinkább elmélyített. Azt a kíméletlenséget, amellyel a hitleri német hadsereg lerohanta "engyelországot, elpusztítva minden értéket és értéktelent, ami útjába akadt - mélyen és "feltételek nélkül mélyen elítelte". Meggyőződése szerint ezt a pusztítást csakis úgy lehetett megállítani, ha bekövetkezik az "utolsó ítélet", a világ vége, amikor az Úr igazságot oszt!" Eszébe jutott az egri minorita templom, amelyben Gróber Sándor és Knezic Irén Szidónia Anna földi maradványai is nyugszanak, hiszen Halottak Napján minden évben vittek virágot és gyújtottak gyertyát. Emlékezett arra, hogy a sárgaréz díszeken hogyan táncolt-játszott a gyertyák fénye, mintha "vertaranyból lettek vola a díszek." Gondolatát mininkább ez a feltételezés töltötte ki, amely rögeszmévé válva - tettekre serkentte, készítette. Fogadott egy fémszerelót és leszedette, felszedette a sárgaréz díszeket, amiket összezúgatott és a patakparton hagyott. Mi lett és mi nem a hulladékkal, nem tudja snki. Húlt helyük lett. A közeli és a távoli rokonok faggatták Ádort, aki csak zavaros válaszokat tudott adni. Igaz-e a történet vagy sem?! Erre sincs értelmes válasz. Dobrovits Mária a történetet többször is hallotta Gróber Ilona /Otta Nándorné/ nagyanyjától, és nagyanyjy nővérétől: Gróber Malvintól /Dankó Adorjannétól/.

Rövidítések - Idegen szavak

adekvát: egyenlő értékű, teljesen megfelelő

advokaát: ügyvéd

Altábor: Délvidék, a Dunaalsó folyásának, a Drávának és a Szávának vi-  
ke, a horvát és szerb határőrvidék, a szerb lázadók ellen fe-  
vonuló honvédcsoportok tábora 1848-1849 második felében

Artilleria: tüzérség

Artilleriebrigád: tüzérdandár

ág. evang.: ágostai evangélikus

áll. pcs.: állományparancs

Bakó: az a halálos ítéletet végrehajtó hóhér, aki lefejezi az elítél-  
tet

bandagazda: aki a napszámosokat képviseli a földbirtokossal való egyes-  
ségben

bandavezető: tkp-en bandagazda, nevezhető elsőmunkásnak is, aki pl. a-  
ratáskor, kapáláskor diktálja a munka ritmusát

bitófa: akasztófa, amelyre az elítéltet nyakánál fogva felakasztják

bödönhajó: az a belvízi hajó, amelynek a "gyomra" nagy befogadóképessé-  
gű tágas tér, gabonaneműek, száraz terménye, -termékek, de  
halak stb. szállítására is alkalmas

bárka: folyami hajó, amely személy- és áruszállításra egyaránt megfe-  
lel, evezőkkel és vitorlával egyaránt üzemeltethető

Corps: hadtest

cs. k., cs. és k., cs. éa kir.: császári és királyi

csicskás: tisztiszolga

csürhész: disznópásztor, egyes vidékeken kondásnak nevezték /aki a kon-  
dát hajtja ki a legelőre s hajtja haza/

dd. (d): dandár, katonai magasabbegység, rendszerint két-három ezredből és  
egy-két szakalegységből áll

émarkációs vonal: ideiglenes, fegyverszüneti szerződés által megállapít-  
ott országhatár

dereglye: evezős folyami úszóegység, személy és áruszállításra

Division: osztály, hadosztály

e.é.ö.: egyéves önkéntes: tiszti tanfolyamista

ernyedetlen: buzgó, szorgalmas, iskolai osztályzatként dícséretes, je-  
les, kitűnő

eü.: egészségügyi

eü. jár.: egészségügyi járőr

ezds.: ezredes

Frt., frt.: forint

fm.: földműves, földmunkás

Freiherr: báró

gk. löv. dd.: gépkocsizó-lövészdandár

gk. löv. zlj.: gépkocsizó-lövészszázadoslj

gk. úza. száll. gj.: gépkocsi-üzemanyagszállító gépjármű

gkv.: gépkocsivezető

gránic: országhatár

granicsár: határőr

gádor: pinceelőtér, a borospince elő nagyobb helysége, borkóstoló hely-  
ség

gye.: gyalogezred

HL: Hadtörténeti Levéltár

HL AKVI: Hadtörténeti Levéltár Anyakönyvi /iratsomó. Ezzel a mozaikjellel látták el az 1900 előtti tiszti szolgálati anyakönyveket

HL KI: ezzel a mozaikjellel látták el az 1900 utáni tiszti szolgálati anyakönyveket

HdM: hadügyminisztérium

hds: hadbiztos

Honvédségi Közlöny: a honvédelmi minisztérium hivatalos lapja a két világháború közötti időben

hóhér: az az állami alkalmazott, aki az elítéltek akasztását végzi

he.: huszárezred

hiv.: hivatásos

ht.: hivatásos

Szü. Fcsf-ség: Személyügyi Főcsoportfőnökség /a honvédelmi minisztériumban/

HML: Heves Megyei Levéltár

kaverna: hegyi, sziklákba vájt óvóhelyek a tüzérségigránátok és a gyalogsági fegyverek lövedékei, a csapadékok /eső, hó/ ellen

kp. zlj.: kerékpáros-zászlóalj

kir.: királyi

kr.: krajcár, a Korona századrésze

Könnyű hadosztály: olyan hadosztály, amely csak két ezredből áll, s ennek megfelelően csökkentett hatékonyságú tüzér-, műszaki-, híradó-, aknavető-, páncélos-szakcsapatokkal van ellátva. Ilyen volt az egri 20. hadosztály, amely a III. hadtest alárendeltségében harcolt a Donnán

lgv. tü. oszt.: légvédelmi-tüzérosztály

MDP: Magyar Dolgozók Pártja

MKP: magyar Kommunista Párt

MSZA: mozgósítási szolgálatra alakalmatlan

móring: nászajándék

MSZSZ: Magyar Szabadságharcos Szövetség

napszámos: bér munkás, aki kialakított napi bérért dolgozik

nádor: az uralkodó közeli családtagja /főherceg, herceg/, aki az uralkodót képviseli társországban, tartományban, országrészben

Nbf: népbírói felülvizsgálat

ny., nyá.: nyugdíjas, nyugállományban levő katonatiszt, törzyszt, tábornok

ókula, pápaszem: szemüveg régise neve

Regiment: ezred

reáliskola, reálgimnázium: az a középiskola, amelyben a matematikát és a természettudományi tantárgyakat magasabb óraszámokban tanítják

Rendeleti Közlöny: a cs. és kir. honvédelmi minisztérium hivatalos lapja

sarlach: vörheny

SZDP: Magyarországi Szociáldemokrata Párt

szegődményes: az a mezőgazdaságban dolgozó, aki hosszabb időre /aratásra, őszi termények betakarítására /zöldség stb./ szegődik el kialakított pénzért, természetbeni juttatásért

tc., tcz.: törvénycikk, törvényczikk: ez utóbbi igen régies megnevezés  
ténylegesítés: hivatásos katonai, katonatiszti állományba történő fel-  
vétel

tiz.: tizedes, rendszerint egy raj /9 - 10 katona/ parancsnoka

tót: a szlovák népnév pejoratív /lekicsinylő/ változata

tót nyelv: a szlovák népnyelv pejoratív megnevezése

ui.: ugyanis

VKF: Vezérkari Főnök, vezérkari főnökség

v., vit.,: vitéz, vitéz

vm.: vármegye

vörgy.: vezértőrnagy, régiesen: őrnagyvezér, a tábornoki rangfokozat  
legalsója

## Jegyzetek

- 1 Kenkey-Hönig Margit Katalin Lujza /Poddany Alfonzné/ asszony. Gröber Margit és Hönig /1933. július 17-től Kenkey-Hönig/ Vilmos Kajos gyermeke. Knezic Károly Lajos és Kapitány Katalin dédunokája. A Knezic-Gröber család és leszármazottai által készített /pl.: családfa-származékleírás és más forrásértékű dokumentumok, tárgyi emlékek megőrzője./ Eredeti foglalkozása történelem-földrajz szakos középiskolai tanár. /A továbbiakban: KATALIN asszony./
- 2 Buzérvörös= sötétebb vörös, vörös festékgyökér. A puzsér gyökeréből és tökéjéből nyerhető festék. A buzér- a puzsér gyökér népies megnevezése. A nemzetközi /távolsági/ kereskedelemben festőbuzérként volt ismeretes. Európába két alfaja került be és terjedt el. A Rubia peregrina Perzsiából /a mai Iránból/ került Spanyolországba, a Rubia tinctorum pedig Kis-Azsiából és a Kaukázus környékéről a Földközi-tenger középső és keleti medencéjének országaiba. Kultúr /ipari/ növényként Franciaországban /Provance-ban/, Hollandiában, Sziléziában és Elzászban termesztették. Hazánkban előbb a nyugati részeken, majd a török fokozatos kiszorítását követően a Duna és a Tisza középső és alsó folyásának vidékén, s Erdély délibb vidékein terjedt el termesztése. Az itáliai reneszánsz egyik legkedveltebb festékféléje volt, amelynek számos árnyalatát, változatát "keverték ki és rakták fel a fatáblára, vászonra, szára- és nedves falfelületre! - Knezic Károly Lajos honvédtiszti öltözőkéhez még a következőketudnivalókat! A gránicsár tiszthelyettesek /kadétok, hadfiak/ frakkjának és nadrágjának színe középbarna volt, mint ahogy köpenyének színe is. Viszont a frakk gallérja alatti nyakra tekert nykvédő tekeres színe fekete, és csakis tiszthelyettesi ruhadarab volt! Lehet, hogy az arcképfestés figyelmetlensége miatt került a "hadnagy Knezic" nakára?! Netán Knezic Károly Lajos hadnagy megszokásból nem vette észre a tévedést?!
- 3 Dr. Bodó László: A Nagykunság és Kunhegyes részvétele az 1848-1949. évi forradalom- és szabadságharcban. Budapest, 1999. /A továbbiakban: DR. BODÓ, 1999./ - Bodó László: Knezic Károly honvéd tábornok. Eger, 1998. /A továbbiakban: BODÓ, 1998./ - Adatok Knezic Károly családjának és leszármazottainak történetéhez I. Az egri Dobó István Vármúzeum Evkönyve, 1999. 285-310. A továbbiakban: Vármúzeum, 1999./
- 4 Józsefre -mint a császári hadsereg hősi halált halt századosára- Knezic Károly az 1849. augusztus 27-én tartott kihallgatásának hivathozott az aradi rögtönítélő katonai bíróságon, amelynek elnöke Karl Ernst törzshadbíró /örnagy/ volt. Knezic József -feltehetően a legidősebb Knezic-fiú volt, aki az itáliai forradalmárok fegyvereitől esett el Goitonál. Ennek emlékére örzi egy -a korban szokásos- "Emléklap" formájában Katalin asszony!
- 5 BODÓ, 1998. 83-85.
- 6 Mária Terézia császár és királynőnek az 1752-ben kiadott legfelsőbb kőziratáról van szó, amely szerint, ha közrendű szolgál a császári és királyi hadseregben tisztként legalább 10 éven át e-lőljárói megelégedésére, elismerésére - általános nemességet kaphat. Pl.: Knezic Fülöp, József, Károly és János. A különösen kiemelkedő hősiességet elismerték armális /kutyabőrös/ nemesi levél-véllel is. Pl.: vitézvári Simonyi Óbester, kispéri ~~Radó Miklós~~ főhadnagy /Néador huszárezred. Ebben a huszárezredben -rövid ideig szolgált Simonyi Óbester is!//
- 7 Az 1899. évi megemlékezésre készülve Eger város képviselőtestületének közgyűlése a Mecset utcát Knezic /Knezics/ Károlyról ne-

- vezte el, kielégítve ezzel a város lakosságának régi-régi óhaját!
- 8 A magyar származást és a római katolikus vallást, vallási közösséghez való tartozást "harmadiziglen" kellett hivatalos okmánnyal nyil bizonxítani. /Vagyishogy a nagyszülők, a szülők és a leszármazott-érintett gyermek is római katolikus volt s az, férfiak és nők egyaránt.
- 9 Dobrovits /valamikor Dobrovic/ Mária Dobrovits László és Gröber Ilona leánya, a vértanú tábornok és Kapitány Katalin úkunokája. /Lakott Egerben a Kodály Zoltán utcában. Nemigen lehetett vele személyesen találkozni, mert erősen mozgáskorlátozott volt!/  
 9
- 10 Kaptam több olvasói levelet is. Ezek közül azonban csak a Góg Imréné tartalmaz a Levéltári okmányok értékehez hasonló adatokat. - Megható volt számomra, hogy megtiszteltet e levelével s annak tartalmával! Szerettem volna neki megköszönni - személyesen. Köszönöm - hálásan!
- 11 Az önkényuralom időszakával több értékes feldolgozás foglalkozik, különös tekintettel múltunk történetének tudományos igényű kérdéseinek tisztázására. Ezek közül is kiemelhető az MTA Történettudományi Intézete munkatársai közreműködésével Magyarország története III. kötete, amely 1790-1849, Magyarország története IV. kötete, amely 1849-1918 közötti problematikáját tartalmazza. A III. kötet 1961-ben, a IV. kötet pedig 1972-ben jelent meg Budapesten. Még csak ezekre az igényes feldolgozásokra hivatkozom, hanem egy szemléletesebb, más feldolgozásokban nem található emberközelibb részleteket is sűrűn "megszóllaltató" feldolgozásra, amit Herendi József Jász-Nagykun-Szolnok vármegye levéltárosa írt meg a következő címmel: A Jászkun Kerületek a függetlenségi harcz alatt 1848-és 1849-ben. Czegléd, 1901. Nagy Elek nyomdája vállalta kinyomtatását. Herendi József munkájában több hiba is felfedezhető. Ezek azonban nem olyan súlyúak, amelyek kételyeket kelthetnének. /Pl. utónév elírások, predikátorok és paeceptorok szolgálatának kezdő és be fejező évei, hónapjai egy-két hónap és év eltéréssel, kijelölt tisztségviselők névhiányai az önkényuralmi rendszer kapitányaságaiban stb. stb./ A szerző példái oly annyira szemléletesen élő-emberközeliek, amelyek hangsúlyossá teszik a Jászkunság népének drámai küzdelmét létéért, szenvedései és kiszolgáltatottságának elviseléséért. Különösen vonatkozik ez a megállapítás a könyv negyedik részének tartalmára, amelynek tárgya az önkényuralom, amellyel kibővül 1848-1949 története. A régenhalt szerző minden állítását indokol, bizonyít. A negyedik résznek /fejezetnek/ ilyen alfejezetei vannak: Az osztrák seregek átvonulása. /Ezt szemlélteti Magyar Nep. János kunhegyesi gyógyszerész "Emlékül" hagyott levele. A 3. cs. és kir. hadsereget Jakob Juliusz Haynau tábornozernagy vezényelte, Kacs Kovics Károly polgári biztos "gondja és feladata volt az önkényuralmat gyakorló "polgári kormányzat" közigazgatás megszervezése a cs. és kir. hadserekek aktív közreműködésével, a rendőrség és a csendőrség megszervezése, hogy az biztosíthassa mind erőszakosabb erőszakszerv jellegét, a birodalmi törvények és törvénytelenések eszközeivel és módszereivel. Hiszen akkor hazánkban 1854-ig ostromállapot volt! - További alfejezetei a negyedik résznek: Compromittált kaszák. /Eme alfejezet bizonyítja, hogy azokat is megvesszőzik, akiknek portáján kiegyenesített kaszát, netán kaszákat találnak a katonák, a rendőrök s a csendőrök./ - Kossuth-jegyek elégetése. /Erre a "népünnepélyre kirendelik a település népét - örvendeni!/- Honvédek üldözése, Polgári egyének elleni eljárások. Hadi törvénytörési ítéletek. Vagyon-elkobozások, zárolások. /Amelyeknek egyhatoda a zárgondnok birtokába megy át, ha meghozzák az ítéletet./

12

Az 1848-ban megszervezett hadügyminisztérium helyébe 1851-ben a hadsereg-főparancsnokság lépett. A hadsereg vezetéséhez tartozott az újjászervezett négy hadseregparancsnokság, a két határőrp-arancsnokság, a zérai- és a mainzi kormányzóság, és a triezti haditengerészeti-főparancsnokság. Az I. hadsereg parancsnokságát Bécsben, a II. hadseregét Veronában, a III. hadseregét Pesten és Erdélyben, a IV. hadseregét pedig Lembergben állították fel. A III. hadsereget négy hadtest /amely békében 8, háborús viszonyok közepette 12 HADOSZTÁLYT, ez pedig 16-24 gyalogezredet/, 3 nehéz-, illetőleg 1,2 könnyűlovas-osztályt, két nehézüzér /váltüzér, két táboritüzér-osztályt, egy röppentyűosztagot foglalt magában. Ezeket az alakulatokat kiegészítették a különféle szakcsapatok; műszaki, utász, hidász, utász, hadtáp, egészségügyi, állat egészségügyi stb., stb. szakcsapatok. Mindez kb. 50-60 000 katonát jelenthetett. Mivel hazánk területén laktanyák /kaszárnyák/ nemigen voltak, ezt a katonatömeget a polgárok házaiban helyezték el. Különösen parasztcsaládjaik szenvedtek tőlük. Parasztházaink befogadóképessége kicsiny volt, a családtagok lassan kiszorultak az alsókonyhára, az istállókba /ha volt nekik/, a szérűkbe, a padlásra, olykor /pl. a "magykunság kisebb falvaiban/ az ólakba! A beszállásolt katonák etetéséről, lovaik takarmányozásáról a háziaknak, s ha az övék elfogyott, a lakóhely vezetőcégeknek kellett gondoskodni. A szabadságharc utáni évek születési-kezesztelési anyakönyveit vizsgálva: megszaporoztak az olyan bejegyzések, minthogy a keresztelt "idegen ágyban született". Az ostromállapot cs. és kir. alakulatainak katonái nem magyarok voltak, hanem a birodalom más nemzetiségű népeiből kerültek ki. Így nemigen tisztelték a nőket, ha azok magyarok és protetánsok voltak. Erőszakot követtek el rajtuk. Azoknak a helységelnök a lakosai "jártak jobban", akikre a nyári hónapokba került sor és szénoszalmás- és szénáskertjük, rétjük és legelőjük, gyepűjeik és kaszálójuk, házaiknál tágas hodályaik voltak, amely a lovasalakulatok elhelyezésére igen csak megfelelték. A cs. és kir. hadsereg feladatai abból a tényből következtek, hogy hazánkban 1854-ig ostromállapot volt, s a katonaság akkor is "beavatkozhatott" településeink életébe, ha a polgári igazgatás hivatalaitól nem kértek s nem is kaptak engedélyt!

13

A reformok idejét élő magyar törvényhozás Alsó-háza 1844-ben elfogadta azt a törvényjavaslat-tervezetet, amelynek alap gondolata volt eltörölni a testifenyítés alkalmazását, illetőleg a halálbüntetést is. Az ostromállapot természetéből adódó ránkérőszakolt birodalmi törvénykönyv nem határozta körül a politikai büntett fogalmi tartalmát, amelynek olvasata meglehetősen "laza" volt. Kb. így: mindaz, ami a köznyugalmat megzavarja! Ezzel alkalmat teremtett az illetékes hivataloknak a szinte korlátlan visszaélésre. Pl. a "magykunság településein elég gyakori volt azon férfiak fogházbüntetése, akik lakóhelyen /lagziban/ "48"-as dalokat énekelték. A "vétkes" nemcsak szabadságvesztés-büntetéssel sújtották, de gyakran hivatalának /alkalmaztatásának/, rangjának /ha a közszolgálatban szolgált/, működési jogosítványának, nyugdíjának megvonásával is büntették. Politikai jogairól nem is szólván

14

A Hármaskerületek népe hozzájárult a Prága melletti Sauszól /a mai Itecből/ hazaszökött két és fél osztálynyi Nádor-huszárezred teljes kiegészítéséhez, újjászervezéséhez. Kiállította a Lehel-huszárezredet. Mindkét ezred a legkitűnőbb lovasozredék közé kizdötte fel magát. Részt vettek Erdély felszabadításában, a tavasz-hadjárat ütközeteiben. Kiállította a 65. /jászku/ hon őrszázalóaljat, amely Szolnok visszavívásában /1849. március 5-én/ tüntetett ki magát, majd következett Batvan, Tápióbrutka, Isaszeg, Vác,



- A 24. /fehérsipkás/ honvéd-zászlóalj 1848 őszén alakult meg. Megalakulását követően Erdélybe, Bem tábornok seregébe vezényelték. A hős hadvezérről mindenki tudta, hogy az "első vonalakban" szerepet vitt, ezért gyakran került közvetlen veszélybe. Ezért vezérkari főnöke: Czecz János -akkor még őrnagy- testőrséget szervez ütközetek közbeni, alatti védelmére. Bem tábornoknak az a kérése, ha már testőrei lesznek, akkor -legalább egy szakasznyi létszám a "fehérsipkások" közül kerüljön ki, mert bátor és vakmerő, vitéz honvédeknek ismerte meg őket. A "fehérsipkás" kitüntető megkülönböztető jelző értéke azonos volt a "vörössipkás", a "fehértollas" ornamentalsel, amelyeket a kassai 9., a szegedi 3. és a jász-kunsági 24. honvéd-zászlóaljak érdemelték ki!
- 15 Nepomuk helység a Cseh Köztársaságban található, aholis Nepomuki János született, aki a titkok megőrzésének, az útkereszteződéseknek, a hidak, a hajózható vizek stb. védőszentje lett. A legenda szerint a cseh király arra kényszerítette, hogy feleségének "gyónási titkait" N. János árulja el neki. Aki ezt nem tette meg, ezért a király kivégeztette. A pápa a gyónási titkok megőrzésének szentjévé avatta. Hazánkban is szokás volt, hogy a szülők, keresztresztszülők az újszülötteknek védőszentet választottak, attól függően, hogy a kisdede mely utónevét kapta a keresztségben. A védőszent "hivatala" az volt, hogy védencét élete egészén óvja a rossz, rossztól, a súlyos vétkek, bűnök elkövetésétől. Ez a levél megjelent a Keresztény Élet 2001. március 11-i számában e könyv szerzőjének és a lelet megőrzőjének: dr. Balogh Mária főgyógyyszerész tollából. Az eredeti levél Kunhegyes város könyvtárában, másolata a Magyar Korona Gyógyszertárban érhető el.
- 16 Bitskey István: Knezich Károly szemüvege. Új Hevesi Napló VIII. évfolyam 1848-as különszám. 1998. 1998 49-50. /A továbbiakban BITSKEY, 1998./
- 177 Uo.- Gróber Iván Éva leányára hagyta ezt a szemüveget, akitől fia, Bitskey István örökölte, ő bocsátotta az országos kiállítás rendezőinek rendelkezésére, de akinek kétségei támadtak tekintetben, hogy azt a szemüveget kapta-e vissza, amit átadott?!
- 18 Az aradi minorita rendház főnöke egyben a város plébánosának helyettese is volt. Kosztka Libort 1845-ben letartóztatták és az aradi vár új épületében börtönözték be, ahol kínzatásainak következtében öngyilkos lett.
- 19 Vinkler Brúnó 1854-től 1857-ig politikai fogságot szenvedett. Sujánszky Euszták később a minorita rendház főnöke lett, majd az aradi gimnázium tanára, illetőleg igazgatója.
- 20 Baló Benjámín 1949-ben lett Arad református prédikátora /lelkésze/, amit 1859-ig gyakorolt. Szerinte Damjanich János -a kivégzés előtt- áttért a római katolikus hitre.
- 21 Lásd: Az aradi vértanúk I. - II. /Összegyűjtötte, a szöveget gondozta, a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta Katona Tamás./ Budapest, 1979. 380-388. /A továbbiakban: KATONA, 1979./
- 22 Nagy Miklós /összeállította/: Az aradi vértanúk emlékezete. Megjelent a Képes Folyóirat 1890. évi 20. füzetének különkiadásában Budapesten. /A továbbiakban: NAGY, 1890./
- 23 KATONA, 1979. I.352.
- 24 Uo. I. 382. - Bott, Franz a császári főhadisereg törzsh. bíróságának főnöke, aki a kivégzések után sokáig parádézott mindenkor szolgálati helyén Damjanich János tábornoki koponyában, amit "magához vett."

- 25 Tichy, Josef a cs. és kir. 25. sorszámozred őrnagya, majd alezredese, a kiss Ernő és Vécsey Károly, illetőleg Aulich Lajos és társai perében az ítélő törvényszék tagja, a kivégzési négyszög /Carré, karré/ parancsnoka. Állítólag maga kérte a kivégzőosztag parancsnokságát, mert látni akarta volt tisztársai haláltusáját. 1849. október 7-én jelentette Jacob Julius Haynau tábornakszernagynak Magyarország és Erdély teljhatalmú polgári és katonai kormányzójának, parancsnokának, hogy az egyik pap rövid beszédet mondott, amit a kivégzésre összesereglett nép helyeselt. Állítólag csak később tudta meg, hogy a pap a kivégzettek tetteit magasztalta! Igaz-e a történet, vagy csupán legenda?! Ma még nem tudjuk. A visszaemlékezéseket író lelkészek egyike sem szólt erről, sőt az ellenkezőjét állítják! - Tichy, Josef nyugalmazott ezredesként halt meg 1873-ban, 71 éves korában. - KATONA, 1979. I. 415.
- 26 Howiger, Alois von, a cs. és kir. 9. sorszámozred parancsnoka. 1849 őszén őrnagyvezér /vezérőrnagy/ egyben az aradi vár parancsnoka. Kiss Ernő és gróf Vécsey Károly tábornokok ügyében ítélő haditörvényszék elnöke. Ezt követően baleset áldozata lett. Az aradi magyar lakosság balesetét Isten büntetésének /"Isten Ujja igazságosztó beavatkozásának"/ tulajdonította! /KATONA, 1979. I. 395./
- 26 Az ásatások a véletlen következményei voltak. A Maros áradása súlyosan veszélyeztette Aradot. Ezért a védőművek magasztítását és megerősítését rendelte el a város szenátusa /képviselőtestülete/. A munkások egyike, miután ásója valamilyen keményebb tárgyban me megakadt, kezével igyekezett eltávolítani az akadályt. Ennek eredménye egy, az ásó megsértette emberi koponya felszínre kerülése lett. A munkás -érthetően- igen megijedt a nem várt lelet-től. Ijedtsége csillapodásával, társai javaslatára és közreműködésével egy távolabbi helyen hantolták el a koponyát, s a hantot egy sebtében készített keresztrel jelölték meg. Az esetet azonnal jelentették a városházán. Az Erdélyi Hírlép a helyszíntre szentett, majd felkérte dr. Kara Győző főgimnáziumi tanárt -a kivégzés akkori, iamert és nagyhírű kutatóját-, hogy végezzen meg figyeléseken a szóbanforgó területen. A főgimnáziumi tanár ezt meg is tette. - Erdélyi Hírlap, Arad, 1932. május 23.
- 27 Uo. Salgó Pál cikksorozata Nagysándor József, Aulich Lajos, Török Ignác, Knezic Károly és Poeltenberg Ernő lovag sírjának feltárásáról.
- 28 Lásd Varga Ottó /szerk./: Az aradi vértanúk albuma. Budapest, 1893, A szerkesztő középiskolai tanár pontosan tájékoztatja az olvasót, hogy a vértanúk tetemeit a hozzátartozók, illetőleg megbízottak mennyiért válthatták, váltották meg. Beszámol egy szörnyű "esetről is", amely szerinet Dessewffy Aristid holtteste met fel kellett darabolni /négyben vágni/, hogy egy kisebb méretű faládban kicsempessék a kivégzés helyéről!
- 29 Varga Ottó gimnáziumi tanár által szervezett és szerkesztett kötetben: Az aradi vértanúk albuma. Budapest, 1893./ olyan személyiségeket szólaltatott meg, akik hosszabb-rövidebb ideig igen jó, meghitt kapcsolatban voltak a kivégzett tábornokokkal, törzstiszttel /Lázár Vilmoossal/. Pl. Knezic Károlyról írt emléksorok szerzője, a horvát származású Bóvik Gusztáv, aki nemcsak vezérkari tisztje /századosi rangban/, de gyóntatója is volt a tábornoknak. Lelkésznek készült, az volt élethivatása. Táborilelkész kedett, mint ilyet választotta vezérkari tisztjének Knezic Károly még az Altáborban, amikor zászlóalja Kiskéren táborozott!

- 30 Egy egri Knezic-kutató tagadja, hogy 1849. október 5-én a vértanú tábornok levelet, leveléket írt volna feleségének, szüleinek, testvéreinek és más, közelebbi rokonainak Egerbe és eliki Grdevacra. Így azt azokat Pléva Balázs át sem adhatta a feleségnek, Kapitány Katalinnak. - Kapor Elemér: A tábornok, aki nem írt levelet. Heves Megyei Népújság, 1974. október 4. - A leszármazottak sem tudtak számot adni a levél létezéséről: Katalin asszony sem, és Dobrovits Mária sem, akiknek birtokában számos tárgyi emlék maradt meg. A gyűrűről azonban tudtak, kivételt képezett a két nyá. tábornok családkutató. Lehet, hogy ők ennek nem kölcsönöztek különösebb jelentőséget, Katalin asszony mutatott a szerzőnek egy szép, zöldkőves "fejű" gyűrűt", inkább barokkos stílusban "művelt" műalkotást. De ez nem volt azonos a vértanú tábornok "küldötte gyűrűvel. Katalin asszony úgy vélte, hogy a szóbanforgó gyűrű jegygyűrű lehetett, hallott róla, s úgy tudja, hogy "átlépte hazánk határát". Külföldre került!
- 31 A legfelsőbb kéziratokat közli Brait József: Magyarország 1848/1849. évi függetlenségi harcának katonai története. Budapest, 1899. /A továbbiakban: BREIT, 1899./ Ha figyelembe vesszük ezeket a legfelsőbb kéziratokat - parancsokat, akkor feltételezhetjük, hogy egyetlen honvéd tábornok, törzstiszt, tiszt, tiszthelyettes, de honvéd sem követett el felségárulást. Igaz lehet ez, akkor is ha 1848 decemberében V. Ferdinándot eltávolították puccsal a trónról, s az általa kiadott rendelkezéseket, parancsokat hatályon kívül helyezték. A közölt kéziratok azonban 1848 májusában keletkeztek és több mint fél évig hatályban voltak. Arról sem lehet megfeledkezni, hogy a "magyar felelős miniszterium" 1848 nyarán lehetővé tette a tisztek számára a honvédsereg elhagyását, ha nem esküdnek fel az áprilisi törvényekre! "a magyar alkotmányra"/, s ezért nem lesz semmi bántódásuk. /Igy tett a 34. sorszámozott parancsnoka is: Koudelka, Rudolf von cs. és kir. ezredes, akit Leiningen-Westerburg Károly és Lázár Vilmos kísért Hainburgba. Tudjuk azt is, hogy kivégzett tábornokok mindegyike akart a honvédsereg törzstisztje, tábornoka lenni. Kifejezetten a császári legfelsőbb kéziratban foglaltaknak tettek eleget: Schweidöl József, Aulich Lajos, Poeltenberg Ernő lovag, Leiningen-Westerburg Károly, Láhner György. Egyedül Lázár Vilmos szegte meg az általa is aláírt kötelezettséget. Ő másodhadnagyként /második fizetési fokozatú hadnagyként, mai megnevezéssel élve: alhadnagyként/ mondott le rangjáról és vállalta, hogy a császári sereg ellen nem fog fegyvert. Ezt elismerte 1949. augusztus 13-i kihallgatásán. Mégis Ő kapott kegyelmet=felmentést a kótél általi kivégzés alól, mert "kegyelemből" por és golyó által végezték ki!
- 32 BODÓ, 1998. 104., KATONA, 1979. I. 33., VARGA, 1893. 63. Vizsgálva az Érseki-Egyházmegyei levéltár Bartakovics iratanyagát annak nyomaival sem találkoztam, hogy a 48-as érzelmű érsekatyja közvetlenül gondoskodott volna a Knezic-leányok neveléséről. Ezt "ráhagta Lévay Sándor Lajos nagyprépost-kanonokrahaha az nem töltötte börtönbüntetését 1848-1849-es szerepvállalásáért. Feltételezhető, hogy Bartakovics Béla egri érsek neve azért jelent meg ebben az összefüggésben is, hogy a Knezic-kutatók tiszteletüket fejezzék ki 1848-1849-ben tanúsított magatartásáért, állásfoglalásaiért. Az kétségtelen, hogy Lévay Sándor Károly az ő tudtával volt a Knezic család és a Knezic-leányok javára, védelmére, s ő "járta ki", hogy kanonokja "idő előtt" kikerüljön az önkényuralom börtönéből!
- 33 A születés éve az ifjú férj: Knezic Károlyé. A nyá. tábornok a születés helyéne második tagjában az "e" helyett "je"-t írt. Ezt a horvát nem teszi.

- 34 A "rác" főnév /népnév/ gyűjtőfogalom! Így nevezték az egri óslak lakosok a bevándorolt és letelepedett déli szláv népelemeket: a szerbeket, a horvátokat, a szlovéneket, a bosnyákokat egyaránt. Hosti=vendégek, hóstya=az a városrész /kerület, negyed, ahová a bevándorolt "vendégek letelepedtek, alkotva nemzetiségi közösséget/. Pl.: "Rác hóstya."
- 35 Mirai Szent Miklós azonos azzal a Mirában született majdani főpappal, akit mi /felnőttek s leginkább a gyerekek/ Mikulásként ismernek és szeretnek, várva várnak december 5-ről 6-ra virradóra! A legenda szerint egyszer, valamikor Mirában a görögkatoliku vallás püspöke egy leányzót, aki árva volt és sokat nélkülözött sok szép és hasznos ajándékkal lepette meg. Ajándékait a szegény, árva leányzó a lakába rakta be, s ettől-reggelre ébredve nagyon meglepődött, örömétől alig-alig tudott megszólalni.
- 36 A gépelt másodlat mindenben megegyezik az eredetivel, amely 1941 március 10-én készült. A nyelvhelyességi hibákon sem történt változtatás!
- 37 Militar Schematismus der Österreichischen kaiserlichen Wien. 1818, 1819. Ezt követően az ezred törzse "megjárta Jászberényt, majd Köcsköt, majd a táborokba, majd a mai Itecebe/ vezényelték. Innen jött haza 1848 októberében két és fél osztálya, amelyeknek huszárai hazaszöktek, szenvedve nem jelentéktelen vérveszteséget, halottakat is!
- 38 Arhiv Szrpszki Pravoslavne Oparkije Budinszke Szentendrija. /A továbbiakban: Arhiv Szrpszki./
- 39 ARHIV SZRPSZKI első harmad.
- 40 Bodó László: Szent István az ország- és egyházépítő, az állam-szervező. Kunhegyes, 2000.
- 41 Ezekben az években, a XIX. század második és harmadik évtizedének éveiben "apitány-Bombin Mihály így írhatta családnevét: Kapetan-Bombin. Vukovits Koszta, a szentendrei szerb ortodox püspökség műtörténész műzeológusa szerint a főnévnek egy korábbi, az ószerb nyelhez közelebb álló alakja. A Kapitány főnév /családnév, inkább elmagyarosodó változatnak tekinthető!
- 42 Csiffáry Gergely: Manufaktúrák és céhen kézművesi ipar Heves megyében. Eger, 1996. 265-266. - Hamuzsír= a káliumkarbonát népies neve, a szappan és az üveggyártás egyik alapanyaga, fahamuból állítják elő. Szalajkaház= hamuzsír-főzőház. /A továbbiakban: CSIFFÁRY, 1996./
- 43 Bodó László: Lázár Vilmos - felsőbb jóváhagyás reményében - ezredes. Vasúttörténeti Kölemények. Budapest, 1998. /A továbbiakban: LÁZÁR V. 1998./
- 44 ~~NRHAKVIZRBSZ9KI3a36~~ ~~MH=~~ ~~Hdt~~ történeti Levéltár AKVI=AnakönyvII az első négyjegyű szám a születés évét, a második számsor az iratgyűjtő /raktári/ helyét.
- 45 ARHIV SZRPSZKI első harmad.
- 46 Egyéves önkéntes. Tkpen a tartalékos tisztképzés egyik szervezeti szervezeti kerete és módszere, amely csak akkor állt a fiatalok rendelkezésére, ha legalább középiskolai érettségivel, felsőfokú diplomával rendelkeztek. Az intenzív kiképzés egy évig tartott /mint ahogyan azt megnevezése is jelzi/. Ez a tartalékos tisztképzés eme formája a császári és királyi /cs. és kir./, illetőleg a magyar királyi /m. kir./ hadseregre, honvédségre volt jellemző. El lehetett végezni saját költségen és alapítványi hely

megpályázásával, a pályázat elnyerésével. Alapítványt "tehetett" az illetékes szakminisztérium, testületek és magánszemélyek is. Egyéves önkéntesi tanfolyamokat ezredek szerveztek és működtettek. A hallgatókat -tanulmányi előmenetelüktől függően- a tanfolya ideje alatt előléptethettek "cimzetes" tizedessé, /hadapród, karpaszományos/ őrmesterré/. A tanfolyam vizsgával fejeződött be, amely "lehető volt" a tanfolyamot szervező ezrednél is, és erkijelölt ezrednél is. A "bizonyítványt a szervező ezred adta ki. Rendszerint tart. hadnagyi rendfokozattal avatták fel az eredményesen vizsgázottakat. Ezt követően önként vállalt évmenniségnek megfelelő -nyári, őszi vagy tavaszi- gyakorlaton vettek részt a volt egyéves önkéntesek. A kiválóbbaknak az ezred parancsnoksága felajánlotta a hivatásos állományba való átvételt. Ha ezt a volt egyéves önkéntesek kérték, az ezredparancsnokhoz kellett folyamodniok, s az eldöntötte, teljesítik-e a kérést. - A Knezic-Gróber leszármazottak ezen a úton szerezték meg tartalékos tiszti rendfokozataikat!

- 47 A vértanú tábornok és Kapitány Katalin dédunokáinak: Bruckner József és Bruckner Sándor családjára vonatkozó kiegészítéseket, tintával jegyezte be Katalin asszony: Gróber Margit és Henkey-Hönig Vilmos leánya!
- 48 HML V-1/a/96. /HML= Heves Megyei Levéltár/. Eger város tanácsjegy zőkönyve 1929. december 17. 2114.sz. bejegyzése. Az eredeti szövegben csak minimális javítást eszközölt a szerző, amely a tartalmat befolyásolta. A Polgár Levél jelentette Gróber /L./ Ferenc számára a teljes jogú "egro polgár státuszát". Tettes= tekintetes. Polgári Taksa= a Polgári Levél "ára", amit le kellett fizetni ahhoz, hogy Gróber /I./ Ferenc teljes joggal bíró polgára legyen a városnak. A szövegből az is kiderül, hogy Heves és Külső-Szolnok vármegyék -a választók /nemesek, szabadok, Polgári Levéllel rendelkezők/ és a szenátorok egyetértésével és akaratából- egyesültek. Az eredeti okmány másolatát Csiffáry Gergely szakmai lektorom bocsátotta rendelkezésemre, ezért e helyen is köszönetemet fejezem ki. - Gróber /I./ Ferenc tehát Gyöngyösön és nem Kecskeméten született!
- 49 HML. Születési, házassági és halotti anyakönyv. 26. sz. bejegyzés
- 50 A 60. sorgyalogezred is magyar toborzású volt. A XVIII. század elejétől kezdtek létrejönni a cs. és kir. sorgylogezredek "magyar" változatai, áthárítva ezzel a császárság hazánkra is a hadviselés a magyar-török, török-magyar háborúk terheit. Az 1848-1849-es forradalom és szabadságharig 18. magyar toborzású sorgyalogezred és 12 huszárezred jött létre, amelyeknek túlnyomó többsége a forradalom ügye mellé állt. Ezt tette a 60. hadrendi számú Gustáv Wasa lengyel herceg altábornagyáról elnevezett ezred is. Wasa herceg tulajdonosa volt az ezrednek. Kezdetben a tulajdonos, a tárgyalt időszakban már az ezredes vezényelte a magasabb egységet. Legelőször az ezred III. zászlóalját szervezték meg. Állomáshelye Pest, toborzási központja Eperjes volt. Hajtókájuk /a köpeny és a frakk hajtókája acélzöld volt - fehér gombokkal. Teljes "kiépüléséig, három zászlóaljának létrehozásáig Pesten állomásozott, majd Krakóba vezényelték. 1848-ban, annak augusztus havában vezényelte haza V. Ferdinánd legfelsőbb kézírata és városunk "háziezrede" let. A honvédsereg átszervezésének eredményeként az I. zászlóalja a 119., a II. zászlóalja a 120., a III. zászlóalja a 121. honvédszászlóalj hadrendi megnevezést kapta. Részt vett az Alvidék harcáiban. Különösen is kitüntették magukat honvédek a tavaszi hadjáratban: az isaszegi, a váci, a nagysallói csatában, nem is szólvá Buda visszavételében. Tekintettel arra, hogy a zászlóaljak a Damjanich vezényelte III. honvédhadtestben harcoltak, sapkájukra

fehér tollat tűztek, mert tudták, hogy 1848 őszén a szegedi 3. honvéd-zászlóalj katonái bátorságuk elismeréseként ezt a megkülönböztető jelzőt nyerték el, s a zászlóalj parancsnoka Damjanich János kapitány volt, akinek lábtörése miatt Knezic Károlyt bízta meg a III. hadtest parancsnokságával 1849. április havának végén amelynek mind az ezred, mind az új parancsnok egyaránt örvendett. Április 19-én a nagysallói ütközetben ismerkedtek meg "egymással fényes ütközet közepette keltett örmében. A hadijelentések kiemelték - a többi között a volt 60. /Wasa herceg/ sorgyalozezred mind három zászlóalja katonáinak hősiességét! Buda alá már együtt érkezett az új parancsnokkal a 119., a 120. és a 121. honvéd-zászlóalj 1849. május 4-én. Ekkor már Knezic Károly őrnagyvezér volt, ugyanis a kormányzóelnök: Kossuth Lajos kinevezte tábornokká a a komárom felmentéséért vívott küzdelemben tanúsított parancsnoki teljesítményéért a II. osztályú Érdemjellel!

- 51 Kaiserlich-Königlich Militar Schematismus. Wien, 1881. 374. -  
Kaiserlich-Königlich Militar Schematismus. Wien, 1883. 436.
- 52 Uo. - Ekkor az ezred parancsnoka Kees Georg Kovassági altábornagy  
53 volt.
- 53 Koschowitz Gyula: A Ludovika Akadémia névjegyzéke. 1887-1917. Bu-  
dapest, 1917. 12-20.
- 54 Uo. 13.
- 555 A Magyar Királyi Honvédelmi Ministerium a honvédség és a csendőri  
ség névkönyve az 1896. évre. Budapest, /A továbbiakban: MKHM;/
- 56 Uo. 71. (1896)
- 57 Honvédségi Közlöny, 1928. 04. 191. /A továbbiakban: HK./
- 58 HML IV-416/121. Eger. Születési anyakönyv 1870. 195. sz. bejegye-  
zés.
- 59 A 12. /Magyarország nádora/ magyar toborzású huszárezredet 1800-  
ban a jászszági, a nagy és a kiskunsági redemptusok /önmegváltók/  
valamint "Az Nemes hajdúvárosok s' az Nemes Pest Városa" hozták  
létre. Tulajdonosa a mindenkori nádor volt, aki egyben képviselők  
jünk is volt az országgyűlésben és a főbírói, a főkapitányi tisz-  
tüket is ellátta. "adfogadó irodája Jászberényben települt. Az  
ezred parancsnoksága előbb Jászberényben, majd /kb. 1815 és 1820  
25 között Gyöngyösön települt. Ekkor viszonylag sok egri, illetve  
leg Heves vármegyei lakos jelentkezett felvételre, annál is in-  
kább, mert "... Tettes Heves, és Külső Szolnok törvényesen egye-  
sült Vármegyék..." ezt lehetővé tette". Ezt követően az ezred pa-  
rancsnokságát és osztályait a Prága melletti Saaz-ba /a mai Itoc  
be/ vezényelték. Mintegy három századnyi létszáma szökött haza é  
csatlakozott a honvédsereghez. /Emlékezzon az Olvasó V. Ferdinán  
Legfelsőbb Kéziratára! 1848. május 7.! Amelyben a magyar toborza-  
sú alakulatokat "magyar miniszterének" parancsnoksága alá rendel-  
te, s amely parancsot az Schwanzemberg-kormány és hadügyminiszter  
re minden eszközzel igyekezett akadályozni. Ezért az ezred egész  
nem térhetett haza, de a szökések egyénileg és kisebb csoportok-  
ban folytatódott, amely szép és felemelő megnyilvánulása volt a  
forradalmi haza szeretetének és az iránta érzett felelősségnek.  
Újjászervezett ezred minden fronton és frontszakaszon "megmutat-  
kozott", verte, úzte, győzte Európa egyik legprofesszionálisabb ka-  
tonáit! A függetlenségi harc vérbefojtását követően az ezred tisz-  
tisztjeinek csaknem egészét megfosztották rangjuktól, külföldön  
állomásozó büntetőszázadokba sorozták be személyi állományát, so-  
kakat sáncmunkára kényszerítették. Gróber /III./ Ferenc jelentke

- zése idején az ezred tulajdonosa Albert Edward velszi herceg volt.
- 60 HL AKVI 1870/14578.
- 61 Uo. 2-4.
- 62 Uo. 8. - Rendeletli Közlöny, 1904. 2. sz. /Személyi ügyek/. /A továbbiakban: RK, /
- 63 HML XXXII I/c/84. Eger. Halotti anyakönyv, 1895-1896. 96. sz. bejegyzés.
- 64 Sugár István: Adatok az egri vörös bor töeténetéhez. A bikavér kialakulása. Az Egri Múzeum Évkönyve XIV. Eger, 1976. - Az idézetben Gróber /II./ Ferencről van szó, akinek munkáját fia, Gróber /III./ Ferenc is folytatta.
- 65 Megjelent az Eger 1866. évi számában. 35.
- 66 Heves Megyei Hírlap, 1968. június 9.
- 67 Egri Ujság, 1941. november 3.
- 68 Raradlay János: A magyar gyógyszerészet története. Budapest, 1930. 221., 293.
- 69 Borovszky Samu /szerk./: Heves vármegye. Budapest, 1909. 674. Ladányi Miksa /főszerk./: Heves vármegyei adattár. Budapest, 1936. 492.
- 70 Leide/n/ = szenvedés, bánat. Családnévként valószínűsíthetően: szenvedő, bánatos, szomorú, bántó, bánó. - Olmütz, Olomouc, város a Cseh Köztársaságban.
- 71 Kaiserlich-Königlich Militar Schematismus. Wien, 1881. 375.
- 72 Mivel magyarázható a gyors előmenetel a ranglétrán? Elsősorban a kiváló elméleti felkészültséggel és nagyon jó gyakorlati érzéssel, képességekkel. Leide József ezeket "örökölte" elődeitől, őseitől, akik ugyancsak hivatásos cs. és kir. katonák /tisztek/ voltak. Előmenetelében kedvező feltétel lehetett az a tény, hogy ezrede /a 34. gyalogezred/ gyorsan épült ki, s így sok-sok tisztre volt igény. /Az Osztrák Magyar Monarchia rohant az első világháború felé, a dualista politikai rendszer a háborús szövetségek formálódásából következtetett arra, hogy kelet felől várható vehemens támadás, ezért a keleti védelmi-támadó erőket kellett szorgalmaznia. A 34. gyalogezred erői Kassa régiójában állomásozott! /
- 73 Dolina ekkor galíciai helység. Ma -ugyannezen néven- ukrainai város.
- 74 HL AKVI 1861/11840.
- 75 HL AKVI 1895/1221.
- 76 Figyelmetlenségből következtethető hiba, elírás, hiszen hűgának ő /Leide Richárd/ volt a bátyja!
- 77 Harsányi Máriának özv. Kermány Bertalanné volt az anyai nagynénje, aki -feltehetően- gyermektelen volt.
- 78 Mintha ellentmondás (az előző bekezdésben leírtakhoz viszonyítva!)? Ott azt írta, hogy 1941. július 1-től október 1-ig az 1. gépkocsizó lövész-zászlóalj parancsnoki tisztét látta el. Itt meg azt, hogy a parancsnoki beosztást csak augusztus 8-ig látta volna el. Lehet, hogy ez az ellentétesség csak látszólagos? Lehetséges, hogy az augusztus 3-4-én Pervomajszk térségében lezajlott ütközetekben Leide Richárd megsebesült, és felgyógyulása után tért vissza alakulatához, és október 1-el vezényelték a hon

védelmi minisztériumba.

- 79 A kézzel írott életrajzot az eredetinek megfelelően közlöm azzal, hogy a nyelvhelyességi elégtelenségeket sem kiegészítésként szóró. Miért? Mert a kor társadalmi és politikai viszonyait jellemző dokumentumnak tartom!
- 80 HdM 2669/el. 6. sz. rendelete - 1919. február 22. /HdM= Hadügyminisztérium./
- 81 Vö.: Dombrády Lóránd: A magyar gazdaság és a hadfelszerelés. Budapest, 1981. - Lakatos Géza: Ahogyan én láttam. München, 1981. - Tóth Sándor: A Horthy hadsereg gyorsadteste a Szovjetunió elleni rablóháborúban Hadtörténeti Közlemények, 1962. 2. - Ránki György: Magyarország belépése a második világháborúba. Hadtörténeti Közlemények, 1959. 2. - Veress Lajos /szerk./: Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt./1920-1945/. I-III. kötet. München, 1973.
- 82/a Uo., de különösen is: Farkas Ferenc, kisbarnaki: A Tatárhágó visszánéz. Buenos Aires, 1966. - Veress Lajos /szerk./: Magyarország honvédelme a II. világháború előtt és alatt. III. kötet. München, 1973. - Lakatos Géza: Ahogyan én láttam. München, 1981. - Ránki György: Magyarország belépése a második világháborúba. HK. 1959. 2. sz. - Kisbarnaki Farkas Ferenc altbgy 1944-ben a debreceni VI. hadtest, dálnoki Veress Lajos altábornagy pedig a kolozsvári hadtest parancsnoka. Ez volt az a két tábornok, akik hazánk német megszállása /1944. március 19-én/ alkalmával készütséget rendeltek el. - Dálnoki Miklós Béla vezérőrnagy volt a gyorsadtest parancsnoka, majd az Ideiglenes Nemzeti Kormány elnöke, akit 1944 decemberében választott meg az Ideiglenes Nemzetgyűlés.
- 82/b. Lakatos Géza: Ahogyan én láttam. München, 1981. - Ránki György: Magyarország belépése a a második világháborúba. Hadtörténeti Közlemények, 1959. 2. sz.
- 83 HL AKVI 1895/1221.
- 84 Uo.
- 85 Uo.
- 86 Uo. - Miért "fedte meg" az igazolóbizottság Leide Richárd ezredest? Katonai anyakönyvének anyagából e kérdésre választ adni nem lehet. Arra azonban következtetni lehet, hogy a tőle származó, általa írott okmányokban igen sok a pontatlanság, ellentmondás. Mindez hátrányos helyzetbe hozhatta őt.
- 87 HL AKVI 1895/1221 - 7/57./1945/áll. áll. pcs.
- 88 HM 29 169/el. sz. 1946. - 2/154 sz. áll. pcs. 1947.
- 89 HL AKVI 1895/1221.
- 90 Gróber Gyula szolgálati anyakönyve elveszett vagy az első világháború alatt, vagy azt követően. /Keveseket érdekelhetett egy lókörház-parancsnok, ha azt századosként nyugdíjazták, aki már egyszer nyugállományú is volt! A reá vonatkozó adatokat Kapalin asszony szolgáltatta a szerzőnek.
- 91 A magyar királyi honvédség és csendőrség névkönyve. Budapest, 1928. 59.
- 92 Uo.
- 93 Uo. 137.
- 94 Uo.



- 95 Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium honvédségi és csendőrség névkönyve 1910. évre rendfokozati és beosztási kimutatással. Budapest, 1910. 165., 254.
- 96 Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium honvédségi és csendőrségi névkönyve 1915. évre. Budapest, 1915. 36.
- 97 Magyar Királyi Honvédelmi Minisztérium honvédségi és csendőrség névkönyve 1928. évre. Budapest, 1928. 55.
- 98 Honvédségi Közlöny a magyar királyi honvédség számára. 1939. 3. szám.
- 99 Honvédségi Közlöny a magyar királyi honvédség számára. 1939. 7. sz.
- 100 Honvédségi Közlöny a magyar királyi honvédség számára. 1939. 6. sz.
- 101 Magyar Királyi Honvédség tisztjeinek és hasonlóállásúinak 1944. évi rangsorolása. /A lezárás ideje 1941. február 1. a tábornokokra vonatkozólag 1944. július hó 1-e, az aznapon történt előléptetések figyelmen kívül hagyásával./ - Tehát az ifjabb vitéz Kollóssváry Imrét 1941. február 1-e előtt léptették elő főhadnaggy
- 102 Magyarország hadtörténete 2. Budapest, 1985. 515-516.
- 103 HL KI 21822. /HL KI= Hadtörténeti Múzeumi Levéltár Központi Intézet/.
- 104 Uo.
- 105 Hadik András a XVIII. század török-magyar, magyar-török háborúinak kiemelkedő katonagyénisége, aki nem akarta a katonai pályánoha ősei többediziglan katonák voltak. Egyik őse Nándorfehérvá tanúsított hősiességéért nyert nemesi oklevelet. Édesapja is az Alt-Dessewffy-huszárezred tisztje volt és fiát is katonának szerette volna "látni", aki viszont a lelkesítői pálya felé vonzódot Felvételt is nyert a jezsuita rend kassai iskolájába. Apja követelesére mégis jelentkezett a Dessewffy-huszárezredbe. Gyorsan haladt a rendfokozatokban. Igen eredményes katonatisztje lett az osztrák örökösödési, és a 7 éves háborúknak. 1757 november 10-én Mária Terézia altábornaggyá nevezte ki és engedélyt kapott Berli megrohanása tervének kidolgozására, amit az Udvari Haditanács jóvá is hagyott. Vállalkozását egy gylogzászlóaljjal és 80 igen jól begyakorlott huszárral hajtotta végre úgy, hogy a porcos fővárost meg is sarcolta. Ezért a császár- és királynő a Mária Terézia Rend nagykeresztjével tüntette ki. Katonai szolgálatai elismeréseként lett később magyar, majd birodalmi gróf és kapott Futak /ma: Futok Szerbia-Montenegróban/ térségében nagy-kiterjedésű földesbirtokot. Az első magyar katona, tábornok volt aki az Udvari Haditanács elnöke lett, akit Európaszerte nagyra tartottak. Frigyes -a poroszok királya- azért látogatott Bécsbe hogy láthassa ezt a zseniális hadvezért, de restellt vele találkozni. VIII. Benedek pápa bécsi látogatása során viszont audencián fogadta őt.
- 106 HL KI 21822. ifj. Köles András írásbeli nyilatkozata.
- 107 Bóvik Gusztáv: Knezió Károly. Egré Ujság, 1923. október 6. -  
Lásd még Breznay Imre: Knezich Károly, Egré Népújság 1922. évi 227-228. számát, valamint Breznay Imre - Karczos Béla: Egré képekönyv, 1937.
- 108 Honvédségi Közlöny, 1940. 40. sz.
- 109 HL KI 21822. - Amikor Galánffy György lovas-alosztályával hazatért Dániából kitöltött egy kérdőívet, amelyben volt egy ilyen

rubrika: Hadjáratokban való részvétel. Ide írta be a Délvidékit is. Igaza volt!

- 110 HL KI 21822. Szöllősi István írásbeli nyilatkozata.
- 111 Honvédségi Közlöny, 1941. 44. sz.
- 112 A 4. /Hadik András/ huszárezredet, benne a II. századot 1941. november 16-18-án tudták csak hazaszállítani.
- 113 Honvédségi Közlöny, 1942. 50. sz.
- 114 HL KI 21822.
- 115 Magyarország hadtörténete 2. Budapest, 1985. 333-344.
- 116 Honvédségi Közlöny, 1943. 43. sz.
- 117 Honvédségi Közlöny, 1944. 28. sz.
- 118 HL KI 21822. /Életrajza./
- 119 Uo. - A 2773/1944. sz. honvédorvosi záróvizsgálati okmány.
- 120 HL KI 21822. Borai József írásbeli nyilatkozata, amely a 4. honvédkerületi parancsnokság igazolóbizottsága számára készült.
- 121 Uo. - Szakács István írásbeli nyilatkozata, amelynek rendeltetés azonos a Borai Józsefével. Ilyen szellemben nyilatkozott még Demjén János is. Bramberg ma Bydgoszcz /Bídgoscs, Lengyelország/. "Szövetséges menekültek" = a magyar hadtörténetnek párját ritkító megnevezés, megítélés és eljárás!
- 122 HL KI 21822. Danski Rode Kors = dán Vöröskereszt. A Szálasi-kormány 1944 végén, 1945 elején több, un. Ujonckiképző ezredkeretét szállította ki elsősorban Komárom térségéből Németországba, ill. a németek által még megszállva tartott európai országokba. Így került 1945 február-március havában -egyes források szerint- kb. tizenkétezer magyar katona Dániába. A Dán Ellenállási Mozgalom vezérkara 1945. május 13-ára tervezte a németellenes fegyveres felkelés kezdetét, de a megszálló Wehrmacht és SS erők május 3-án kapituláltak. - A dán Ø betű a magyar ö-nek felel meg.
- 123 Uo. Galánffy György az igazolóbizottság számára készített iratolban 1945. május 1-ét, ill. május 5-ét jelöli meg dániai tartózkodásának kezdetéként. A Dán Vöröskereszt igazolásából tudjuk, hogy 1945. március 1-én ajánlotta fel szolgálatait az ellenállási mozgalomnak!
- 124 Uo. Dániai iratok. A dán antifasiszta ellenállási mozgalom vezetői a felszabadulást /a Wehrmacht és az SS-megszállók fegyverletételét/ követően megköszönték a magyar katonáknak /a Ludovika Akadémia lovas-alosztályának/ tényleges és felajánlott szolgálatát. Viszozásul kellő határozottsággal léptek fel a szélsőjobboldali /nyilas, horogkeresztes/ csoportok ellen, amelyek hazatérésüket próbálták megakadályozni, késleltetni - fegyveres akciók szervezésével. /Pl. fegyveresen biztosították az ellenállási mozgalom osztagai a magyar huszárjelöltek bevonását és szerelvényüket elkísérték a határig. Így a "szövetséges menekültek" rendbe léphettek ki Dánia területéről.
- 125 HL KI 21822. Igazoló bizottsági iratok. SZEB= Szövetséges Ellenőrzési Bizottság, amely a győztes nagyhatalmak képviselőiből tevődött ki. Ennek engedélye feltehetően azért kellett volna, mert Galánffy Györgyöt és különítményét "szövetséges menekültek"-ként kezelték a Dániát felszabadító brit erők. A SZEB-bel feltehetően senki sem tárgyalt a demokratikus honvédség részéről!
- 126 HL KI 21822. - 1948-I. - 109. gy. 25. cs. Magy. Honv. Min.